

היום נלמד בעזרת ה':

נזיר דף סד

למדנו אתמול 'טומאה צפה' אינה מטמאה כשהיא 'טומאת שרץ' (= שרץ צף על פני המים וספק אם נגע בו). ואפילו שהדין הוא 'ספק טומאה ברשות היחיד תמא' כאן טהור. ונחלקו הדעות האם דוקא בקרקע או אפילו כשהמים בתוך כלי (והשרץ צף בתוכם וספק אם נגע בשרץ). לדעת תנא קמא אפילו בכלים טהור ולדעת רבי שמעון דוקא בקרקע טהור אבל בכלים תמא. הגמרא מבארת את המחלוקת:

מאי טעמא דתנא קמא: נאמר "אל תִּשְׁקְצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם" משמע שהוא מטמא בכל מקום אפילו צף במים, מאידך נאמר "וְזֶה לְכֶם הַטְּמֵא בַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל הָאָרֶץ" משמע שמטמא דוקא על הארץ? אלא שהפסוק הראשון מדבר על טומאה ודאית שאז היא מטמאת אפילו צפה על המים, ואילו הפסוק השני מדבר על ספק טומאה שאז אם היא צפה על המים אינה מטמאת מספק.

ורבי שמעון מאי טעמא: נאמר "אֶף מַעֲיֵן וּבוֹר מְקוּה מַיִם יְהִי טְהוֹר וְנֹגַע בְּנִבְלָתָם יִטְמֵא" מתחילת הפסוק ('אֶף מַעֲיֵן וּבוֹר וכו') משמע שספק טומאה הצפה על המים טהור, אך מסוף הפסוק ('וְנֹגַע בְּנִבְלָתָם יִטְמֵא') משמע שבכל מקרה תמא? אלא בתחילת הפסוק מדובר בטומאה הצפה על הקרקע (בתוך מעיין ובור) שאז בספק טהור, ואילו בסוף הפסוק מדובר בטומאה הצפה בתוך כלי שאז בספק תמא.

*

תנו רבנן כל הניטלין: אם נטל שרץ בידו ועבר ליד טהרות וספק אם נגע בהם, או גרר אותו בחוט ליד טהרות וספק אם נגע בהם – תמאים, אבל אם זרק את השרץ באויר וספק אם נגע בטהרות - טהורים מדין 'טומאה צפה' (כי טומאה צפה אינה דוקא על פני המים אלא אפילו באויר).

(המשך בדף הבא ↓)

חוץ מן כזית וכו': כלומר כל זה בטומאת מגע אבל לא בטומאת אהל. דהיינו אם היה כזית מת שצף (במים או עף באויר) וספק אם האהילו על הטהרות, או שהטהרות צפו וספק אם האהילו על הטומאה – טמאים.

וכן כל דבר שמטמא מלמעלה כלמטה: - באופנים שהתחדשו בזב וזבה, דהיינו היסט ומדרס. ('היסט': אם זב היסט [= הזיז] טהרות במקל הן נטמאו, וכן אם אדם היסט את הזב במקל האדם נטמא. ו'מדרס': דבר המונח מתחת לזב והזב דורס עליו או המונח מעל הזב – נטמא).

*

בעי רמי בר חמא: כזית מת מונח בתוך כלי והכלי צף על פני המים, והאדם מסתפק האם נגע במת – האם הולכים **אחרי הכלי** ומכיון שהטומאה מונחת בו אינה נחשבת לטומאה צפה וממילא בספק טמא, או שהולכים **אחרי המים** ומכיון שהכלי צף במים נחשבת הטומאה לצפה וממילא בספק טהור?

אם תרצה לומר בתר כלי אזלינן: אם תנקוט בספק הנ"ל שהולכים אחר הכלי והטומאה אינה נחשבת לצפה – מה יהא הדין במקרה שכזית מת מונח על שרץ, והשרץ צף על פני המים, וספק אם נגע במת: האם גם כאן תאמר שהמת מונח בשרץ ואינו נחשב לצף, וזאת משום שזמן הטומאה של המת והשרץ אינו שווה אלא טומאת שרץ היא עד הערב וטומאת מת היא שבעה ימים. או שמכיון שבסופן של דבר שניהם טמאים, הם נחשבים ליחידה אחת של טומאה שצפה על פני המים ('טומאה סמיכתא' = טומאה עבה) וממילא ספיקו טהור?

ואם תרצה לומר כמאן דמחતા טומאה בכלי: אם תנקוט בספק הנ"ל של מת על גבי שרץ, שהמת נחשב כמונח בכלי – מה יהא הדין שרץ המונח על גבי נבילה הצפה במים, וספק אם נגע בשרץ: האם מכיון שזמן הטומאה בשניהם שווה (עד הערב) נחשבים לטומאה אחת שצפה, או שמכיון ששיעור הטומאה שלהם אינו שווה (שיעור נבילה לטומאה הוא כזית ואילו שרץ כבעדשה) נחשב השרץ כמונח בכלי וממילא ספיקו טמא?

על פי הנ"ל יש להמשיך ולהסתפק:

שרץ על גבי שרץ: שצף על המים, וספק אם נגע בשרץ העליון: האם כאן ודאי שגם השרץ העליון נחשב לצף מכיון ששני השרצים זו אותה טומאה בדיוק, או שעדיין הם שני גופים נפרדים והעליון נחשב כמונח ולא כצף?

ואם תרצה לומר: בספק הנ"ל שהשרץ העליון אינו נחשב לצף, מה יהא הדין בשרץ המונח על גבי נבילה שנימוחה וספק אם נגע בשרץ: האם הנבילה נחשבת למשקה וממילא השרץ נחשב לצף על גבה, או שהיא נחשבת לאוכל (כי היא אוכל שנימוח) וממילא לא שייך כאן טומאה צפה?

שרץ על גבי שכבת זרע: האם היא ודאי נחשבת למשקה (כי אינה דבר מאכל), או שמכיון שהיא נעקרת מן הגוף היא דומה לאוכל ולא למשקה?

שרץ על גבי מי חטאת: דהיינו על גבי מי חטאת המעורבים באפר פרה אדומה. האם הם נחשבים למשקה וממילא השרץ צף עליהם, או שמכיון שהם עבים (בגלל האפר המעורב בהם) הם אינם נחשבים למשקה ודומים לאוכל?

*

אמר רב המנונא: נזיר ועושה פסח שהלכו בקבר התהום (= כמו 'טומאת התהום', דהיינו טומאה שאינה ידועה) ביום השביעי שלהם (= כגון נזיר שנטמא, ולאחר שטבל והזה ביום השביעי לטהרתו עבר על קבר התהום ונדע לו רק לאחר שהשלים נזירותו והביא קרבנותיו וגילח) טהורים. והטעם הוא לפי שאין טומאת התהום חזקה כדי לסתור את מה שנעשה כבר.

מתיב רבא: רבא מקשה ממשנתנו - שאם הנזיר ירד למערה לטבול ולהיטהר מטומאת מת, ולאחר שגילח נודע לו שהיתה שם טומאת התהום, הרי הוא טמא וסותר, לפי שההלכה למשה מסיני שטומאת התהום לא סותרת נאמרה רק לגבי מי שהוא בחזקת טהור ולא לגבי מי שהוא בחזקת טמא. וא"כ קשה מדוע רב המנונא אמר שהם טהורים, והרי כיון שבשעה שהם נטמאו מטומאת התהום הם היו בחזקת טמאים, והדין הוא שטומאת התהום מטמאה אותם.

א"ל: ענה לו רב המנונא - המשנה עוסקת בנזיר שעדיין לא טבל ולא גילח (= כפי שהמשנה אומרת שכעת הוא יורד לטבול במערה), ולכן הוא בחזקת טומאה וטומאת התהום מטמאה אותו, ובזה אני מודה, אבל אני דיברתי במקרה שהנזיר כבר גילח וכבר נמצא בחזקת טהרה, ולכן טומאת התהום לא מטמאה אותו.

אמר ליה רבא: אכן אף אני מודה לך בנזיר ועושה פסח שכבר נטהרו מטומאתם והנזיר כבר גילח שהם בחזקת טהרה ואין טומאת התהום מטמאה אותם.

אמר ליה אביי: והרי הנזיר ועושה פסח הם עדיין 'מעורבי שמש', כלומר אף שהם טבלו היום הם עדיין לא טהורים לגמרי עד שתעריב השמש (כמו כל טמא שטבל), וא"כ נמצא שהם עדיין בחזקת טומאה, ומדוע אינם נטמאים בטומאת התהום?

אמר ליה שימשא ממילא ערבא: ענה לו רבא - השמש שוקעת מעצמה ללא כל מעשה מצידם, ולכן אף שהיא עדיין לא שקעה הם כבר בחזקת טהרה.
ואף אביי הדר ביה: גם אביי חזר בו מקושייתו והודה לרבא.

👁️ אשה שילדה נקבה צריכה להביא קרבן יולדת לאחר 81 יום מהלידה.

דתניא: וכפי שלמדנו בברייתא - אשה שילדה נקבה ואח"כ שוב התעברה והפילה, אם ההפלה היתה ביום ה-81 מהלידה הראשונה או יותר, עליה להביא 2 קרבנות יולדת, אבל אם ההפלה היתה בתוך 81 יום ללידתה עליה להביא רק קרבן יולדת אחד.

יכול וכו': אולי נאמר שבמקרה שילדה נקבה ותוך 81 יום מהלידה התעברה שוב והפילה נקבה, ותוך 81 יום להפלה שוב התעברה והפילה, הדין יהיה שצריכה להביא שתי קרבנות (= אחד עבור הלידה ואחד עבור ההפלה האחרונה) לפי שההפלה האחרונה היתה לאחר 81 יום מהלידה (למרות שהיא בתוך 81 יום מההפלה הראשונה)? לכך נאמר "וּבְמֵלֶאֱת יְמֵי טְהָרָה" ללמדנו שרק אם הפילה מיום ה-81 מהלידה והלאה צריכה להביא שתי קרבנות (= אחד עבור הלידה ואחד עבור ההפלה), ובמקרה הזה כיון שההפלה האחרונה היא בתוך ה-81 של ההפלה הראשונה (שהיא בתוך ה-81 של הלידה) לכן מביאה רק קרבן אחד. ע"כ הברייתא.

ואמר רב כהנא: הטעם שמביאה רק רבן אחד למרות שההפלה השניה היא כבר לאחר ה-81 מהלידה, לפי שבשעת ההפלה השניה עדיין לא הגיע זמנה להביא קרבן על הלידה, שהרי היא עדיין בתוך ה-81 של ההפלה הראשונה, ועוד לא הגיע עליה רגע אחד שהיא יכולה להביא קרבן יולדת, ולכן היא נחשבת עדיין בתוך ימי הלידה וקרבן אחד פוטר את הלידה ושתי ההפלות.

התם נמי וכו': ויש להקשות על רב כהנא - מדוע הברייתא אמרה ברישא שאם אם ההפלה היתה ביום ה-81 מהלידה הראשונה עליה להביא 2 קרבנות יולדת, והרי היא עדיין מחוסרת הערב שמש, ולדברי רב כהנא עליה להביא רק קרבן אחד לפי שעוד לא הגיע עליה רגע אחד שהיא יכולה להביא קרבן יולדת והיא נחשבת עדיין בתוך ימי הלידה.

אמר ליה אביי: ואביי תירץ את הקושיא על רב כהנא - שהשמש שוקעת מעצמה ללא כל מעשה מצידה של היולדת, ולכן אף שהיא עדיין לא שקעה היולדת כבר בחזקת טהרה וזה נחשב שהגיע עליה הרגע שהיא יכולה להביא קרבן, ולכן אם התחייבה אח"כ בקרבן נוסף עליה להביא שתי קרבנות.

ומכאן אנו לומדים שאביי חזר בו מקושייתו על רבא והסכים לשיטתו ש'שימשא ממילא ערבא'.